

Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan uudistaminen

3. vaihemaakuntakaava Lausunto KHO:lle

*Lausunto korkeimmalle hallinto-oikeudelle
3. vaihemaakuntakaavan hyväksymistä ja
(MKV 11.6.2018 § 5) Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden
ratkaisua (29.4.2020, 20/0240/1) koskevaan
valituslupahakemukseen ja valitukseen.*

*Lausuntopyyntö 7.1.2021
Diaarinumero 20631/03.04.04.04.16/2020*

Maakuntahallitus 15.2.2021 § 21

SISÄLLYSLUETTELO

KHO:n välipäätös (saapui 28.12.2020)	3
KHO:n lausuntopyyntö (saapui 12.1.2021) LIITTEET: Tolvan paliskunnan valituslupahakemus ja valitus 18.5.2020 (toimitettu 27.5.2020), täydennys 31.5.2020 / Jumiskon voimalinjan YVA-selostuksen puutteet, täydennys 15.9.2020 Paliskuntain yhdistyksen hallituksen kannanotto 8.9.2020, täydennys 31.12.2020 Tolvan paliskunnan lausunto valtakunnallisista maisema-alueista)	4
Valituslupahakemus 18.5.2020	5
Vaatimukset.....	5
Valitusluvan perustelut (tiivistelmä)	5
KHO: päätös 21.12.2020.....	5
KHO: lausuntopyyntö (Diaarinumero 20631/03.04.04.04.16/2020)	5
Tolvan paliskunnan valitus KHO:lle 18.5.2020	6
Vaatimukset.....	6
Pohjois-Pohjanmaan liiton lausuntolyhennelmä KHO:lle.....	6
Valituksen perustelut, taustaksi (osa I, tiivistelmä).....	6
Valituksen perustelut, osa II (tiivistelmä)	6
Pohjois-Pohjanmaan liiton lausunto, osat I-II.....	7
Valituksen perustelut, osa III	9
Pohjois-Pohjanmaan liiton lausunto, osa III	9
Valituksen perustelut, osa IV (tiivistelmä).....	11
Pohjois-Pohjanmaan liiton lausunto, osa IV	11
Valituksen perustelut, Muuta (osa V, tiivistelmä)	18
Pohjois-Pohjanmaan liiton lausunto, osa V	18
Valituksen perustelut, oikeudenkäyntikuluista (osa VI).....	19
Pohjois-Pohjanmaan liiton lausunto, osa VI	19
Valituksen perustelut, yhteenveto (osa VII)	19
Pohjois-Pohjanmaan liiton lausunnon yhteenveto	19
Lisäinformaatio 31.12.2020 KHO:lle Tolvan paliskunnalta (VA maisema-alueet).....	20
Pohjois-Pohjanmaan liiton lausunto valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden täydennysinventoinnin kuulemiseen	20
Maankäyttö- ja rakennuslain mukainen kaavoitusprosessi ja palautteen huomioon ottaminen 3. vaihemaakuntakaavassa, maakuntakaavoituksen eteneminen (MRL 8 Luku / 62 § - 67 §)	22

KHO:n välipäätös (saapui 28.12.2020)

Korkein hallinto-oikeus
Högsta förvaltningsdomstolen

Päätös ja välipäätös H1103/2020

21.12.2020

Dnro 20626/03.04.04.04.16/2020
20631/03.04.04.04.16/2020

Saapunut

28-12-2020

Pohjois-Pohjanmaan Liitto

Asia Maakuntakaavaa koskevat valituslupahakemukset

Muutoksenhakijat 1. Tuulipuisto Isoneva II Oy
2. Tolvan paliskunta

Päätös, jota muutoksenhaku koskee

Pohjois-Suomen hallinto-oikeus, 29.04.2020, 20/0240/1

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu

1. Tuulipuisto Isoneva II Oy:n valituslupahakemus hylätään. Korkein hallinto-oikeus ei siten anna ratkaisua yhtiön valitukseen.

Sen perusteella, mitä yhtiö on esittänyt ja mitä asiakirjoista muutoin ilmenee, asian saattamiseen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi ei ole oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 111 §:n 1 momentissa säädettyä valitusluvan myöntämisen perustetta.

2. Korkein hallinto-oikeus jatkaa Tolvan paliskunnan valituslupahakemuksen käsittelyä. Ratkaisu Tolvan paliskunnan valituslupahakemukseen annetaan myöhemmin erillisellä päätöksellä.

KHO:n lausuntopyyntö (saapui 12.1.2021)

LIITTEET: Tolvan paliskunnan valituslupahakemus ja valitus 18.5.2020 (toimitettu 27.5.2020), täydennys 31.5.2020 / Jumiskon voimalinjan YVA-selostuksen puutteet, täydennys 15.9.2020 Paliskuntain yhdistyksen hallituksen kannanotto 8.9.2020, täydennys 31.12.2020 Tolvan paliskunnan lausunto valtakunnallisista maisema-alueista)

Korkein hallinto-oikeus
Högsta förvaltningsdomstolen

Päiväys
7.1.2021

Diaarinumero
20631/03.04.04.04.16/2020

Pohjois-Pohjanmaan liiton maakuntahallitus
Sepänkatu 20
90100 OULU

12 01 2021

Pohjois-Pohjanmaan Liitto

418/05.00.03/2020

Päätös, jota muutoksenhaku koskee

Pohjois-Suomen hallinto-oikeus, 29.04.2020, 20/0240/1

Muutoksenhakija

Tolvan paliskunta

LAUSUNTOPYYNTÖ

Korkein hallinto-oikeus lähettää oheisen valituslupahakemuksen ja valituksen sekä 31.5.2020, 15.9.2020 sekä 31.12.2020 toimitetut lisäselvitykset lausunnon antamista varten.

Lausunto ja sen liitteet on toimitettava tänne **19.2.2021 mennessä. Lausunnon viitteeksi on merkittävä tämän kirjeen päivämäärä ja diaarinumero.**

Asiassa aiemmin kertynyt aineisto on korkeimman hallinto-oikeuden käytettävissä.

Lausunto voidaan toimittaa myös sähköpostin liitetiedostona osoitteeseen korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi tai valtioneuvoston suojatun sähköpostipalvelun kautta: <https://turvaposti.om.fi/>. Käytettävyyden vuoksi liitetiedosto pyydetään toimittamaan ensisijaisesti docx-, doc-, odt- tai rtf-tiedostomuodossa tai pdf-tiedostona.

Anne Sahlman

Notaari

029 5640 350

029 5640 200 vaihde

Valituslupahakemus 18.5.2020

VAATIMUKSET

Valituslupa on myönnettävä hallintoasioissa annetun lain 111 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohtien perusteella ilmeisen virheen vuoksi ja muun painavan syyn perusteella.

VALITUSLUVAN PERUSTELUT (TIIVISTELMÄ)

ASIASSA TAPAHTUNUT ILMEINEN VIRHE: PHL 2 §, MRL 9 §, MRL 24 §, MRL 28 §

Poronhoitolain 2 § kieltää sellaisen maankäytön poronhoitoalueella, josta aiheutuisi huomattavaa haitta poronhoidolle. Maakuntakaavan määräykset tuulivoimaloiden aluevaraus -merkinnän osalta ovat poronhoitolain vastaisia eikä niillä turvata porotalouden, poronhoidon tai sen alueidenkäyttöisiä edellytyksiä maankäyttö- ja rakennuslain edellyttämällä tavalla. Hankkeella on vaikutuksia laajemmalle kuin itse hankealueelle ja se vaikuttaa Tolvan paliskunnan toiminnan jatkumisen edellytyksiin kielteisesti.

Maankäyttö- ja rakennuslain 9 § edellyttää kaavan perustumista sen **merkittävien vaikutusten arviointiin, tutkimuksiin ja suunnitteluun**. Kuusamon Maaningan tuulivoimalaselvitysalue (se) on maakuntakaavaprosessin aikana muutettu tuulivoimaloiden alueeksi (tv-1) -merkinnällä ilman tarvittavia todellisia maankäyttö- ja rakennuslain mukaisia selvityksiä, joihin kyseinen muutos voisi perustua. Maaningan tuulivoimahankkeen **vaikutukset poronhoidolle ja Pohjois-Kuusamon luontoon pohjautuvalle elinkeinolle ja metsäsaamelaiselle poronhoitokulttuurille** ovat käytännössä jääneet maakuntakaavaprosessissa **kokonaan selvittämättä**. Hyväksytyt maakuntakaavan selvitykset eivät siten ole kokonaisuutena olleet riittäviä Maaningan tuulivoimaloiden alueen varausmerkinnän osalta ja kaava on ennakkoratkaisun **KHO 2016:14** vastainen.

Maakuntakaava on myös maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n sekä kaavaa laadittaessa voimassa olleiden valtakunnallisten alueiden käyttötavoitteiden vastainen, sillä niiden mukaan poronhoitoalueella tulisi turvata poronhoidon alueidenkäyttölliset edellytykset, mikä ei valituksen alaisen kaavamerkinnän vuoksi toteudu. Maakuntakaava aiheuttaa lisäksi jäljempänä todetuin tavoin maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:ssä tarkoitettua kohtuutonta haittaa Tolvan paliskunnalle.

MUU PAINAVA SYY: MRL 28 §, KOHTUUTON HAITTA

Valitusluvan myöntämistä puoltaa muuna painavana syynä se, että maakuntakaavalla ja siitä annettavalla ratkaisulla on **erittäin suuri taloudellinen merkitys Tolvan paliskunnalle**. Olettaessa huomioon Maaningan tuulivoimaloiden aluevarausmerkinnän kielteinen vaikutus poroelinkeinoille, uhkaavat maakuntakaavan määräykset koko Tolvan paliskunnan olemassaoloa puhumattakaan alueen poronhoitajien taloudellisista menetyksistä, jonka elinkeinon päättymisen aiheuttaa. Maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaisesti maakuntakaava laadittaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota muun ohella maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin ja kulttuuriperinnön vaalimiseen. Kaava ei myöskään saa aiheuttaa **kohtuutonta haittaa alueen oikeudenhaltijoille**.

Maaningan tuulivoimahanke aiheuttaa alueen poroelinkeinoille noin 2000 hehtaarin suoran laidunmenetyksen alueella, joka on Tolvan paliskunnan tärkein vasoma- ja laidunalue. Seurauksena on vasojenmenetyksiä ja sitä kautta tulon menetyksiä, poronhoitotöiden häiriintymistä, lisäruokinta- ja kuljetustarvetta sekä porojen siirtymistä ei-toivotuille alueille, kuten vakituisen asutuksen ja viljelysten pariin. Maaningan tuulivoimaloiden alueen varausmerkinnän mahdollistama tuulivoimahanke aiheuttaa Tolvan paliskunnalle huomattavat tulonmenetykset vasahävikin muodossa ja samalla lisääntyviä kustannuksia. Mainittujen perusteiden ja erityisesti hankkeen aiheuttaman luontaisen laidunkierron estymisen sekä vasahävikistä koituvien tulomenetysten vuoksi porotaloudella ja Tolvan paliskunnalla ei ole enää jatkossa toimintaedellytyksiä. Tämä taas tarkoittaa käytännössä poroelinkeinojen päättymistä ja siten erittäin suurta taloudellista menetystä alueen poromiehille. Samalla myös alueelle leimallinen metsäsaamelainen poronhoitokulttuuri menetetään. Kyseessä on näiltä osin maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettu kohtuuton haitta.

KHO: PÄÄTÖS 21.12.2020

Korkein hallinto-oikeus jatkaa Tolvan paliskunnan valituslupahakemuksen käsittelyä

KHO: LAUSUNTOPYYNTÖ (DIAARINUMERO 20631/03.04.04.16/2020)

Korkein hallinto-oikeus pyytää Pohjois-Pohjanmaan liiton maakuntahallitukselta lausuntoa 19.2.2021 mennessä.

Tolvan paliskunnan valitus KHO:lle 18.5.2020

VAATIMUKSET

Tolvan paliskunta vaatii kunnioittavasti, että Korkein hallinto-oikeus kumoaa valituksenalaiset Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntavaltuuston 3. vaihemaakuntakaavan hyväksymistä koskevat päätökset Kuusamon kaupungin Maaningan tuulivoimaloiden alueen (tv-1 367) osalta.

Lisäksi Tolvan paliskunta vaatii, että Pohjois-Pohjanmaan maakuntaliitto veloitetaan korvaamaan paliskunnan oikeudenkäyntikulut ilman arvonlisäveroa laillisine korkoineen myöhemmin esitettävän laskun mukaisesti kuukauden kuluessa siitä, kun Korkein hallinto-oikeus on antanut asiassa ratkaisunsa.

Pohjois-Pohjanmaan liiton lausuntolyhennelmä KHO:lle

Pohjois-Pohjanmaan liitto katsoo, ettei Tolvan paliskunnan vaatimuksille päätösten hylkäämisestä ja oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta ole perusteita.

VALITUKSEN PERUSTELUT, TAUSTAKSI (OSA I, TIIVISTELMÄ)

Tolvan paliskunta katsoo jäljempänä tarkemmin ilmenevillä perusteilla, että maakuntakaavan aluevarausmerkintä Maaningan tuulivoimaloiden alueesta aiheuttaa paliskunnalle ja poromiehille kohtuutonta haittaa, mitä Pohjois-Suomen hallinto-oikeus ei ole ratkaisussaan huomionnut. Toisin kuin hallinto-oikeus on katsonut, ei kaavamerkinnällä myöskään edistetä siltä vaadittavia poronhoidon alueidenkäyttöisten edellytysten turvaamista. Lisäksi Tolvan paliskunta katsoo vielä toisin kuin hallinto-oikeus, ettei kyseiseen kaavamerkintään liittyvät selvitykset ole olleet riittäviä.

VALITUKSEN PERUSTELUT, OSA II (TIIVISTELMÄ)

Maakuntakaavan sisältövaatimukset (MRL 28 §), Maaningan tuulivoimahankkeen vaikutukset (PHL 2§ ja PHL 3 §) ja kohtuuton haitta (MRL 28 § mom. 3)

”Poronhoitolain 2 §:n mukaan poronhoitoalueella sijaitsevat valtion maat muodostavat erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettun alueen. Tällä alueella olevaa maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuisi huomattavaa haittaa poronhoidolle. Vastaavasti poronhoitolain 3 § takaa poronhoidolle vapaan laidunnusoikeuden poronhoitoalueella.”

”Maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n 3 momentin mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota muun ohella maakunnan tarkoituksenmukaiseen alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin ja alueen kulttuuriperinnön vaalimiseen. Saman lainkohdan mukaan kaavaa laadittaessa on myös pidettävä silmällä alueiden käytön taloudellisuutta ja sitä, ettei alueen oikeudenhaltijoille aiheudu kohtuutonta haittaa.”

”Taloudellisen aseman osalta kohtuullisuuden arvioinnin lähtökohta on taloudellisen aseman vertailu ennen kaavan laatimista ja sen arviointi kaavan laatimisen jälkeen. Mikäli kaavoitus aiheuttaa oikeudenomistajan asemaan merkittävän muutoksen, on kysymys kohtuuttomuudesta.”

”Ilmatieteen laitoksen ylläpitämän tuuliatlaksen mukaan Maaningan tuulivoimahankealue ei myöskään sijaitse tuulivoimatuotannon kannalta parhaalla mahdollisella alueella. Kun tähän tosiasiaan verrataan hankkeen porotaloudelle aiheuttamia lukuisia haittoja ja sen aiheuttamaa poroelinkeinon menetystä, ei maakuntakaavan kyseistä tuulivoimahanketta koskevaa kaavamerkintää voida pitää muutoinkaan perusteltuna.”

Pohjois-Pohjanmaan liiton lausunto, osat I-II

Maakuntakaavaa laadittaessa on pidettävä silmällä alueiden käytön taloudellisuutta ja sitä, ettei maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle aiheudu kaavasta kohtuutonta haittaa. Säännöstä sovellettaessa on kuitenkin samalla otettava huomioon maakuntakaavan tehtävä yleistä etua palvelevana suunnitelmana. Silmälläpitoonormi edellyttää kohtuuttoman haitan yhteensovittamista muiden sisältövaatimusten kanssa, jotka on otettava samanaikaisesti huomioon kaavaa laadittaessa. Ottaen huomioon maakuntakaavan yleispiirteisyys, yhteensovittaminen voidaan pääsääntöisesti toteuttaa siten, ettei maakuntakaavasta aiheudu *maanomistajalle* kohtuutonta haittaa. Maakuntakaavasta saattaisi aiheutua kohtuutonta haittaa silloin, jos maanomistajan maista suuri osa joutuisi maakuntakaavoituksen seurauksena tosiasialliseen toimenpidekieltoon esimerkiksi suojelumääräyksen vuoksi. Tällaisesta tapauksesta ei ole kyse.

Maakuntakaava yleispiirteisenä alueiden käyttöä koskevana suunnitelmana ohjaa yleiskaavalla ja asemakaavalla tapahtuvaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua (MRL 32 § mom. 1), maakuntakaava ei ole suoraan rakentamista ohjaava kaava. Maakuntakaava ei ole oikeusvaikutteisen yleiskaavan eikä asemakaavan alueella voimassa muutoin kuin 1 momentissa tarkoitetun kaavojen muuttamista koskevan vaikutuksen osalta (MRL 32 § mom. 3). Maakuntakaavalla ei täten ole välittömiä tietyllä alueella harjoitettavaan toimintaan kohdistuvia oikeusvaikutuksia kyseisellä alueella. Kohtuuttoman haitan vaara voidaan yleensä välttää maakuntakaavaa tarkemman suunnittelun yhteydessä alempiasteisessa ja yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, kuten kuntakaavoituksessa.

Maakuntakaavassa esitettyjen merkitykseltään seudullisten tuulivoima-alueiden merkintä on luonteeltaan osa-alueen erityisominaisuutta kuvaava merkintä. Erityisominaisuuksia osoittavat merkinnät voivat olla päällekkäisiä muiden kaavamerkintöjen kanssa, jolloin maankäytön eri intressit limittyvät toisiinsa. Osa-alueiden erityisominaisuudet voivat liittyä luonnon- tai kulttuuriympäristön, maiseman sekä luonnonvarojen ja ympäristön erityisiin arvoihin. Erityisominaisuuksia voivat olla myös osa-alueiden alueidenkäyttöä erityisesti rajoittavat ominaisuudet, kuten melu- ja vaara-alueet sekä suojavyöhykkeet. (*Maakuntakaavamerkinnät ja –määräykset, ympäristöministeriön Opas 10, 2003*). Erityisominaisuusmerkintä ei suoraan rajoita muita toimintoja. Tosiasiallinen toimenpidekielto maanomistajan maille voi maakuntakaavoituksen kautta syntyä esimerkiksi suojelumääräyksen tai rakentamisrajoituksen (MRL 33 §) kautta, molemmat näistä edellyttävät maakuntakaavan aluevarausmerkintää, jolla osoitetaan alueen pääasiallinen käyttötarkoitus.

Maakuntakaavan valmistelussa käytettävissä olleiden YVA-selvitysten ja porotalousvaikutuksia koskevan muistion perusteella Maaninnan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on löydettävissä ratkaisuja, joilla poronhoidolle aiheutuvia haittoja voidaan vähentää. Pohjois-Pohjanmaan liiton näkemyksen mukaan poronhoito ja tuulivoimarakentaminen voidaan sovittaa yhteen laadukkaalla jatkosuunnittelulla. Poronhoito ja sen edellytykset on otettu huomioon antamalla suunnitelmääräyksiä, jotka edellyttävät poronhoidon toimintaedellytysten turvaamista tuulivoima-alueiden yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Maakuntakaava muodostaa keskeisen lähtökohdan seudullisten tuulivoimahankkeiden suunnittelulle koko maakunnan alueella, mutta tuulivoimaloiden rakentaminen edellyttää yleiskaavan laatimista. Vaikutusten arviointi on osa tuulivoimarakentamisen suunnittelua. Merkittävien, vähintään 10 voimalaa tai yhteenlaskettu kokonaisteho 45 MW, ympäristövaikutukset arvioidaan YVA-lain mukaisessa ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä. YVA-menettelyssä ei tehdä lupapäätöksiä vaan arvioidaan hankkeen vaikutuksia ympäristöön sen toteutuessa. Pohjois-Pohjanmaalla seudullisiksi on määritelty 10 tai yli tuulivoimalan kokonaisuudet tai tuulivoimapuistot, jotka muodostavat lähellä sijaitsevien tuulivoimaloiden alueiden kanssa yhteisvaikutuksiltaan seudullisen alueen.

Suomessa on ollut käytössä lakisäätäinen ympäristövaikutusten arviointimenettely eli YVA-menettely vuodesta 1994. Menettely koskee suuria ympäristöhankkeita, joilla on merkittäviä vaikutuksia. Lakiin on tehty vuosien varrella pieniä muutoksia, ja laajempi uudistus vuonna 2017. Lakia ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (YVA-laki) sovelletaan lähtökohtaisesti hankkeisiin ja niiden muutoksiin, joilla todennäköisesti on merkittäviä ympäristövaikutuksia. Velvollisuus arviointimenettelyn toteuttamiseen on hankkeissa, joista saattaa aiheutua merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Haitallisten merkittävien vaikutusten löytyminen ei täten ole lainkaan epätavallista. Tällöin merkittäviä haitallisia vaikutuksia voidaan vähentää erityisillä lieventämistoimenpiteillä siten,

ettei hankkeesta koidu kohtuutonta haittaa. Lieventämiskeinojen käyttöä on Paliskuntain yhdistys myös omassa oppaassaan (Poro-YVA) tuonut esille usealla toimenpide-esimerkillä.

YVA-lain muutosta koskenut lakipaketti uudisti ympäristövaikutusten arviointimenettelyä koskevat säännökset vuonna 2017. Uudistetun YVA-lain tarkoituksena on kohdentaa arviointi nimenomaisesti merkittävien vaikutusten tunnistamiseen. Merkittävien ympäristövaikutusten tunnistaminen ei lähtökohtaisesti sulje pois hankkeen toteutumista, päinvastoin tarkoitus on nostaa vaikutukset esille YVA-menettelyn kautta. YVA-menettelyssä on esitettävä kuvaus suunnitelluista toimenpiteistä, joilla pyritään välttämään tai ehkäisemään hankkeen merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Uusi laki mahdollistaa arviointiselostuksen täydentämisen silloin, kun selostus on niin puutteellinen, ettei yhteysviranomaisen voi tehdä perusteltua päätelmää hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista. Näin toimittiin Maaningan tuulivoimapuisto – Jumisko 110 kV:n voimalinjan YVA-menettelyssä, joka on nostettu esille valituksen liitteeksi 31.5.2020 toimitetussa aineistossa.

Erityisellä poronhoitoalueella - poronhoitolakiin liittyvässä kartassa olevan rajan pohjoispuolella sijaitsevilla valtion mailla - maankäytön suunnittelun vaikutusten arvioinnissa pitäisi pystyä päättämään siihen aiheutuuko hankkeesta poronhoitolain tarkoittamaa huomattavaa haittaa poronhoidolle (PHL 2 § mom. 2). Suomen lainsäädännön haitta-asteikon mukaan huomattava haitta on toiseksi haitallisin ennen kohtuutonta haittaa. Tuulivoimatoimijan maakunnan liitolle toimittaman muistion (14.9.2017) mukaan Maaningan tuulivoimahanke sijoittuu yksityisten omistamille maille eikä sijaitse poronhoitolain 2.2 §:n mukaisesti erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella. Vapaa laidunnusoikeus PHL 2.1 mukaisella poronhoitoalueella tarkoittaa, että poronhoitoa saadaan poronhoitolaissa säädetyin rajoituksin harjoittaa poronhoitoalueella maan omistus- tai hallintaoikeudesta riippumatta (PHL 3 §). Maaningan tuulivoimapuiston sähkönsiirtoreittien vaikutuksia tarkastellaan erillisessä YVA-prosessissa, joka liittyy rakentamiseen tähtäävään tarkempaan suunnitteluun. Suomen lainsäädännön haitta-asteikon mukaan huomattava haitta on toiseksi haitallisin ennen kohtuutonta haittaa.

Poronhoitolain 3 § säätelee poronhoidon harjoittamisoikeudesta seuraavasti ”Poronhoitoa saadaan tässä laissa säädetyin rajoituksin harjoittaa poronhoitoalueella maan omistus- tai hallintaoikeudesta riippumatta vapaan laidunnusoikeuden poronhoitoalueella.” Maaningan merkitykseltään seudullisen tuulivoima-alueen merkintä maakuntakaavassa (tv-1 367) ei lähtökohtaisesti estä porojen laiduntamista alueella. Tarkemmat vaikutukset arvioidaan ja niiden lieventämisestä sovitaan seuraavissa suunnitteluvaiheissa (YVA-menettely ja kunnan yleiskaavoitus). Rakentamis- ja käyttövaiheiden vaikutuksia seurataan ja niiden kompensoimisesta sovitaan erikseen tuulivoimatoimijan ja haitan kärsijän kesken. Poronhoidon tapauksessa Poro-YVA-oppaassa on erityisesti nostettu esille se, että hankkeen aiheuttamien haittojen ehkäisy ja lieventäminen on aina tapauskohtaista ja toimista tulee neuvotella ja sopia paliskunnan kesken.

Poronhoidon ja muun maankäytön yhteen sovittamisesta laaditun oppaan mukaan haittojen ehkäisemisen ja lieventämisen tavoitteellinen periaate on, että korvausten ja kompensaatioiden jälkeen paliskunta on taloudellisesti samassa asemassa kuin jos hanketta ei olisi toteutettu. Maankäyttöä muuttavan hankkeen aiheuttamien haittojen ehkäisy ja lieventäminen on aina tapauskohtaista ja toimista tulee neuvotella ja sopia alueen paliskunnan kanssa. (*Opas poronhoidon tarkasteluun maankäyttöhankkeissa, https://paliskunnat.fi/poroyva/PoroYVA_2014_FI_web.pdf, PoroYVA-hanke, Paliskuntain yhdistys ja Lapin liitto, päivitetty 4/2014*). Maakuntakaavaan merkityn Maaningan tuulivoimaloiden alueen (tv-1 367) jatko suunnittelussa on noudatettu tätä ohjetta ja maakuntakaavan ohjeistusta.

Pohjois-Pohjanmaan liitto katsoo, että maakuntakaavoituksessa sovitaan yleispiirteisesti yhteen eri alueidenkäyttömuotojen tarpeet. Tuulivoimarakentamisen ja porotalouden yksityiskohtainen yhteensovittaminen (mukaan lukien mahdolliset lieventämistoimenpiteet hankesuunnitelmassa, porotalouden huomioon ottaminen rakentamisen aikana, kompensaatiot jne.) on perusteltua tehdä tuulivoima-alueen hankesuunnittelun yhteydessä.

Tuulivoimateknologian kehittymisen ja tuulivoimaloiden koon kasvamisen myötä tuulienergiaa saadaan tehokkaasti talteen myös vähempituulisilla alueilla. Tuulivoimahankeet ovat nykyisin markkinaehtoisia, ja tuulivoimaloiden alueet sovitetaan muuhun maankäyttöön tapauskohtaisesti.

VALITUKSEN PERUSTELUT, OSA III

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (MRL 24 § mom. 2) ja niiden vaikutus poroelinkeinoon

”Maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin mukaan maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista. Maakuntakaavaa laadittaessa voimassaoleiden alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) mukaan poronhoitoalueella tulee turvata poronhoidon alueidenkäytölliset edellytykset (*Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, kohta 4.7, Luonto- ja kulttuuriympäristöinä erityiset aluekokonaisuudet, 13.11.2008*)”

”Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaava ei kuitenkaan edistä poronhoidon alueidenkäytöllisten edellytysten turvaamista Maaninnan tuulivoimapuistohankkeen takia. Maakuntakaavan Maaninnan tuulivoimaloiden aluevaraus merkintä on siten tältä osin maankäyttö- ja rakennuslain vastainen salliessaan suuren tuulivoimahanke sijoittumisen alueella harjoitettavan poroelinkeino kannalta kaikkein keskeisimmälle ja tärkeimmälle laidunalueelle tavalla, joka käytännössä estää poronhoidon harjoittamisen ja lakkauttaa kyseisen elinkeino. Kaavamääräyksillä ei siten ole turvattu poronhoidon edellytyksiä lain edellyttämin tavoin.”

POHJOIS-POHJANMAAN LIITON LAUSUNTO, OSA III

Maakuntakaavaa laadittaessa on pidettävä silmällä alueiden käytön taloudellisuutta. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan maakuntakaavoituksessa tulee osoittaa tuulivoimarakentamiseen parhaiten soveltuvat alueet. Toisaalta poronhoitoalueella tulee turvata poronhoidon alueidenkäytölliset edellytykset. Tavoitteiden samanaikainen toteuttaminen edellyttää eri toimintojen yhteensovittamista. Pohjois-Pohjanmaan liiton arvion mukaan maakuntakaavassa esitetty tuulivoimaloiden alue (tv-1 367) ja poronhoito on mahdollista sovittaa yhteen Tolvan paliskunnan alueella. Tuulivoimaloiden alue sijoittuu tärkeälle laidunalueelle ja muuttaa paliskunnan laidunolosuhteita. Toisaalta tuulivoimarakentaminen ei kokonaan estä alueen käyttöä porotalouteen jatkossa, ja Maaninnan tuulivoimapuiston YVA-menettelyn selvitysten perusteella laidunmenetykset jäävät pinta-alallisesti alle 5 %:iin. Maakuntakaavaan sisältyvät suunnittelumääräykset edellyttävät, että alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa turvataan porotalouden toimintaedellytykset.

Pohjois-Pohjanmaan liiton näkemyksen mukaan poronhoito ja tuulivoimarakentaminen voidaan sovittaa yhteen laadukkaalla suunnittelulla, lieventämistoimenpiteillä ja vuoropuhelulla paliskunnan ja hankekehittäjän kesken, etenkin kun vaikutusten arvioinnissa on tunnistettu haitallisia vaikutuksia poronhoitoon. Poronhoito ja sen edellytykset on otettu huomioon antamalla *suunnittelumääräyksiä*, jotka edellyttävät poronhoidon toimintaedellytysten turvaamista tuulivoima-alueiden yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Suunnittelumääräysten mukaan: ”Poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet, kuten erotus- ja ruokintapaikat sekä pyyntiaidat. Valtion maiden käytön osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan kanssa.” Myös tuulivoimaloiden alueisiin (tv-1) liittyy porotalouden toimintaedellytyksiä turvaava suunnittelumääräys: ”Poronhoitoalueella tulee turvata poronhoidon edellytykset.” Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on tärkeää kiinnittää porotaloudelle erityisen tärkeiden alueiden ja rakenteiden selvittämiseen ja porotalouden toimintaedellytysten turvaamiseen, tarvittaessa lieventämistoimenpiteitä käyttöön ottamalla.

Pohjois-Pohjanmaan liitto on huomionnut sen, että kaavan selvitysaineistoon sisältyvä, tuulivoimayhtiön laatima muistio (14.9.2017) Maaninnan alueen porotalousvaikutuksista ei kaikilta osin vastaa paliskunnan näkemystä muun muassa hankkeen vaikutuksista. Tämä on tuotu esille maakuntakaavaprosessin aikana käydyssä poronhoitolain 53 §:n mukaisessa neuvottelussa ja työneuvotteluissa porotaloutta harjoittavien toimijoiden kanssa. Lisäksi maakuntakaavan laatimisessa on otettu huomioon ylimaakunnalliset vaikutukset mm. Lapin maakunnan kanssa. Tämä on toteutettu viranomais- ja lausuntomenettelyillä. Muistiossa esitetyt lieventämistoimenpiteet, vaikutusten seuranta ja kompensointi ovat kuitenkin eräitä keinoja, joilla porotalouden toimintaedellytyksiä kyseisellä alueella voidaan turvata maakuntakaavan poronhoitoaluetta ja tuulivoima-alueita koskevien suunnittelumääräysten mukaisesti.

Maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteutumista (MRL 24 §). Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan uudistamistyön aikana vaihekaavoituksen periaatteella (MRL 27 § 2 mom.) laadittujen 1., 2. ja 3. vaihemaakuntakaavojen tavoitteet ja teemat perustuvat kyseisen lainsäädännön ohella maakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin. Tavoitteet laadittiin vuorovaikutteisessa yhteistyössä maakunnan kuntien, seutukuntien ja viranomaisten kanssa. Tavoitteiston lähtökohtana olivat valtakunnalliset alueidenkäytön tavoitteet (VAT, voimaan 1.3.2009) sekä maakunnan omista erityistarpeista lähtevät maakuntasuunnitelman tavoitteet, voimassa oleva maakuntakaava ja sen laatimisen yhteydessä määritellyt tavoitteet. Lisäksi maakunnallisissa tavoitteissa otettiin huomioon maakuntaohjelma ja maakunnan pitkän aikavälin strategiat, kuten ilmasto-, energia- ja liikennestrategiat. Maakuntakaavan uudistamisen pohjaksi laaditut Pohjois-Pohjanmaan maakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (MAT) hyväksyttiin maakuntahallituksessa 10.10.2011 (§ 240). Kolmannen vaihemaakuntakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma (MRL 63 §) ja muut kaava-asiakirjat perustuvat osaltaan tälle päätökselle.

Teema ”Tuulivoima” perustuu 3. vaihemaakuntakaavassa maakunnalliseen alueidenkäyttötavoitteeseen ”Tuetaan tuulivoimatuotannon kehittymistä meri- ja manneralueella osoittamalla tuulivoimapuistoille parhaiten soveltuvat alueet.” sekä ”Tuetaan monipuolisen, maakunnan omiin energialähteisiin perustuvan, ympäristö- ja ilmastovastuullisen energiatalouden kehittymistä.” Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT 2/2009) yleistavoitteeseen tämä on kirjattu ”Toimivat yhteysverkot ja energiahuolto / Tuulivoiman hyödyntämiseen parhaiten soveltuvien alueiden osoittaminen”.

Teema ”Poronhoito” perustuu 3. vaihemaakuntakaavassa maakunnalliseen alueidenkäyttötavoitteeseen ”Otetaan huomioon porotalouden toimintaedellytykset muussa maankäytön suunnittelussa.” Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT 2/2009) yleistavoitteeseen tämä on kirjattu ”Luonto- ja kulttuuriympäristöinä erityiset aluekokonaisuudet / Poronhoidon alueidenkäyttöisten edellytysten turvaaminen poronhoitoalueella”.

Tämän lausunnon lopussa on Tolvan paliskunnan 31.12.2020 KHO:lle lisätietona toimittama kannanotto ja Pohjois-Pohjanmaan liiton 28.12.2020 antama lausunto valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden täydennysinventoinnin kuulemiseen.

VALITUKSEN PERUSTELUT, OSA IV (TIIVISTELMÄ)

Maakuntakaavaa koskevien selvitysten riittämättömyydestä (MRL 9 §)

”Maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaisesti maakuntakaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja edellyttämiin tutkimuksiin ja selvitykseen. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuurilliset ja muut vaikutukset. Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla arvioidaan olevan olennaisia vaikutuksia.”

”Mainitut seikat huomioitaessa maakuntakaava ja Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden ratkaisu ovat suoraan ennakkoratkaisun KHO 2016:14 vastaisia. Hyväksytyin 3. vaihemaakuntakaavan selvitykset eivät näin ollen ole riittäviä ja maakuntakaava on tältä osin maankäyttö- ja rakennuslain vastainen.”

”Maaningan tuulivoimahanke on alun perin ollut maakuntakaava luonnoksessa selvitysalueena (se) mutta maakuntavaltuustolle esiteltyyn ehdotukseen se oli kaavaprosessin aikana yllättäen muutettu tuulivoima-alueeksi tv-1 -merkinnällä. Tämä on tapahtunut kesken asian selvittämisen ilman tarvittavia todellisia maankäyttö- ja rakennuslain mukaisia selvityksiä, joihin kyseinen kaavamuutos voisi perustua.”

POHJOIS-POHJANMAAN LIITON LAUSUNTO, OSA IV

Maakuntakaava on maankäytön suunnittelujärjestelmän yleispiirteisin kaavamuoto. Maakuntakaavan tehtävänä on konkretisoida valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita sekä osoittaa maakunnan tasolla alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet ja maakunnan kehityksen kannalta tarpeelliset alueet. Arvioitaessa sitä, onko kaavaratkaisu nyt kysymyksessä olevalta osin perustunut maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:ssä tarkoitettuihin kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin, on otettava huomioon maakuntakaavan tarkoitus yleispiirteisenä maankäytön suunnitteluvälineenä sekä maakuntakaavan oikeusvaikutuksien toteutuminen alemman asteiseen kaavoitukseen kohdistuvan ohjausvaikutuksen kautta.

Samankaltaisena ennakkotapauksena esille nostetussa Kymenlaakson maakuntakaavan hyväksymistä koskevassa päätöksessä KHO 2016:4 (<https://finlex.fi/fi/oikeus/kho/vuosikirjat/2016/201600368>) on kysymys yhdeksästä peräkkäin osoitetusta tuulivoima-alueesta, joiden yhteisvaikutuksia yhdeksän alueen kokonaisuutena linnuston päämuuttoreitille ei oltu KHO:n päätöksen mukaan tarpeeksi arvioitu maakuntakaavaa varten laadituissa selvityksissä. Yhteisvaikutusten tarkempi selvittäminen oli jätetty yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa aluekohtaisesti tehtäväksi. Maaningan hanketta ei voi rinnastaa tähän KHO:n ratkaisuun. Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavassa kyseisellä alueella on tarkastelussa vain yksi tuulivoimapuisto, Maaninka, ei siis useiden tuulivoima-alueiden kokonaisuus.

Kolmannen vaihemaakuntakaavan selostuksen mukaan useilla vaihemaakuntakaavassa käsiteltävillä alueidenkäyttömuodoilla voi olla vaikutuksia porotalouden toimintaedellytyksiin. Ennalta arvioiden vaikutuksia arvioidaan olevan ainakin tuulivoima-alueilla. Vaihemaakuntakaavassa poronhoitoalueelle osoitetaan nykytilaan nähden yksi uusi tuulivoima-alue, Kuusamon Maaninka. Tuulivoima-alueen vaikutuksia poronhoitoon on arvioitu Maaningan tuulivoimahankkeen YVA-menettelyssä, joka on maakuntakaavan suunnittelun tarkkuustasoon nähden varsin tarkka. YVA-menettelyssä on tunnistettu keskeisimmät vaikutukset. Myös Jumiskon sähkönsiirron YVA-menettelyssä on tunnistettu keskeisimmät vaikutukset poronhoitoon ja muuhun toimintaan. YVA-selostuksen täydennys on valmistunut 21.9.2020, jossa on erityisesti keskitytty voimajohdon ja Maaningan tuulivoimapuiston vaikutuksiin poronhoidolle. Molemmassa YVA-menettelyissä on esitetty merkittävästi haitallisten vaikutusten lievennystoimenpiteitä. Tätä toimintatapaa voidaan edelleen pitää maakuntakaavan suunnitteluperiaatteiden mukaisena.

Kaikilla Pohjois-Pohjanmaan tuulivoima-alueilla on voimassa tarkempaa suunnittelua ohjaava 3. vaihemaakuntakaavan tuulivoimaa koskeva yleismääräys, jota tarkennettiin maakuntakaavan lakisäätöisen vuorovaikutteisen kaavoitusprosessin kuluessa:

TUULIVOIMALOIDEN RAKENTAMINEN

Yleisiä suunnittelumääräyksiä:

Maakuntakaavassa osoitettujen tuulivoimala-alueiden ulkopuolelle voidaan toteuttaa tuulipuistoja, jotka eivät ole merkitykseltään seudullisia.

Perämeren rannikkoalueella tuulivoimarakentaminen tulee sijoittaa ensisijaisesti maakuntakaavassa osoitetuille tuulivoimaloiden alueille. Tapauskohtaisesti voidaan harkita tuulivoimaloiden sijoittamista myös muille alueille, mikäli se ei merkittävästi lisää tuulivoimarakentamisesta aiheutuvia haitallisia yhteisvaikutuksia asutukseen, maisemaan, linnustoon tai muuhun ympäristöön.

Tuulivoimalat tulee lähtökohtaisesti sijoittaa linnuston kannalta tärkeiden alueiden ulkopuolelle. Tapauskohtaisesti voidaan harkita tuulivoimarakentamista myös näille alueille, mikäli tuulivoimarakentaminen ei heikennä alueiden linnustoarvoja.

Tuulivoimarakentamista suunniteltaessa voimalat tulee sijoittaa valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden ja rakennettujen kulttuuriympäristöjen, luonnonsuojelualueiden, Natura 2000 -verkoston alueiden, harjunsuojeluohjelman alueiden, maakuntakaavan luo -alueiden ja seudullisesti merkittävien virkistysalueiden ulkopuolelle.

Tuulivoimarakentamista suunniteltaessa on otettava huomioon eri hankkeiden yhteisvaikutukset erityisesti asutukseen, maisemaan ja linnustoon sekä pyrittävä ehkäisemään haitallisia vaikutuksia. Tuulivoimarakentamisen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on varmistettava, ettei asutukselle aiheudu merkittäviä melu- ja välkevaikutuksia ja että valtakunnallisten kulttuuriympäristöjen arvot säilyvät.

Lähekkäin sijoittuvien tuulivoimala-alueiden liittäminen sähköverkkoon on pyrittävä keskittämään yhteiseen johtokäytävään.

Tuulivoimarakentamista suunniteltaessa on otettava huomioon lentoliikenteestä, liikenneväylistä ja tutkajärjestelmistä johtuvat rajoitteet voimaloiden koolle ja sijoittelulle sekä selvitettävä tuulivoimaloiden vaikutukset puolustusvoimien toimintaan. Poronhoitoalueella tulee turvata poronhoidon edellytykset.

Tuulivoimarakentamista suunniteltaessa on kuultava puolustusvoimia. Suunnittelussa tulee turvata puolustusvoimien toimintaedellytykset sekä ottaa erityisesti huomioon puolustusvoimien toiminnasta, kuten tutkajärjestelmistä ja radioyhteyksien turvaamisesta johtuvat rajoitteet.

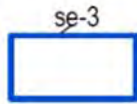
Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan valmistelun ja kuulemisten aikana käytettiin useammasta tuulivoimaloiden alueesta *Selvitysalue / Tuulivoimatuotannon suunnittelualue* -merkintää (*se-3*), mikäli kyseisestä hankkeesta ei ollut saatavilla silloisessa suunnitteluvaiheessa tarkempia vaikutusten arviointeja. Näistä alueista parhaiten seudulliseen tuulivoimarakentamiseen soveltuviksi arvioidut alueet osoitettiin lopullisessa vaihemaakuntakaavassa *Tuulivoimaloiden alue* –merkinnällä (*tv-1*). Arviointi tehtiin maakuntakaavan laatimisen aikana saatujen tarkentuneiden hankekohtaisten tietojen ja lainsäädännön mukaisesti laadittujen selvitysten perusteella sekä kuntien ja viranomaisten kuulemisen jälkeen.

Kuusamon Maaningan tuulivoimaloiden alue (*tv-1 367*) on tarkentunut 3. vaihemaakuntakaavan vuorovaikutteisen kaavoitusprosessin kuluessa selvitysalueesta seudullisesti merkittäväksi tuulivoimaloiden alueeksi maakuntakaavan tehtävän ja tarkoituksen mukaisesti. Kolmannen vaihemaakuntakaavan taustaselvityksissä hyödynnettiin myös TOKAT-hankkeen (2015-2017) paikkatietoja. Hankkeessa tuotettiin ja kerättiin poronhoitoa ja laitumia koskevia paikkatietoaineistoja koko poronhoitoalueelta ja rakennettiin työkaluja ja toimintamalleja, joilla näitä tietoja voitiin hyödyntää maankäytön suunnittelussa ja muussa viranomaistoiminnassa sekä poronhoidon toiminnan suunnittelussa.

Maaningan tuulivoima-alueen osoittaminen maakuntakaavassa perustuu maakuntakaavaa varten laadittuihin selvityksiin, maakuntakaavaprosessin aikana saadun palautteen kokonaisarviointiin sekä aluetta koskeneen YVA-menettelyn tuloksiin. Tarkempi kuvaus Kuusamon Maaningan alueesta löytyy selvityksestä ”*Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavassa osoitettavat tuulivoima-alueet. Kohdekuvaukset, Pohjois-Pohjanmaan liitto, maaliskuu 2018*” sivuilta 30-36.

Kaavan lakisäätöisessä prosessissa Kuusamon Maaningan tuulivoimaloiden alue osoitettiin kaavoituksen eri vaiheissa alla esitetyillä tavoilla:

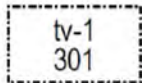
Kaavaluonnoksessa (MKH 20.3.2017 § 56) selvitysalueena / tuulivoimatuotannon suunnittelualueena (se-3)

SELVITYSALUE / TUULIVOIMATUOTANNON SUUNNITTELUALUE

Merkinnällä osoitetaan tuulivoimatuotantoon suunniteltua aluetta, jonka soveltuvuus merkitykseltään seudullisen tuulivoima-alueen rakentamiseen sekä alueen laajuus ratkaistaan 3. vaihemaakuntakaavan ehdotuksessa. (Merkintä vain kaavan luonnosvaiheessa).

Ehdotusvaiheen lausuntoaineistossa (MKH 16.10.2017 § 183) tuulivoimaloiden alueena (tv-1)

TUULIVOIMALOIDEN ALUE

Merkinnällä osoitetaan maa-alueita, jotka soveltuvat merkitykseltään seudullisten tuulivoimala-alueiden rakentamiseen. Alueella ei ole voimassa MRL 33 § mukaista rakentamisrajoitusta. Luku merkinnän yhteydessä viittaa kaavaselostuksen alueluetteloon.

Suunnittelumääräykset:

Alueen suunnittelussa on otettava huomioon vaikutukset asutukseen, maisemaan, linnustoon, luontoon ja kulttuuriympäristöön sekä pyrittävä ehkäisemään haitallisia vaikutuksia. Tuulivoimarakentamisen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on varmistettava, ettei asutukselle aiheudu merkittäviä melu- ja välkevaikutuksia ja että valtakunnallisten kulttuuriympäristöjen arvot säilyvät.

Lisäksi tulee ottaa huomioon lentoliikenteestä, liikenneväylistä ja tutkajarjestelmistä johtuvat rajoitteet voimaloiden koolle ja sijoittelulle sekä selvittävät tuulivoimaloiden vaikutukset puolustusvoimien toimintaan. Poronhoitoalueella tulee turvata poronhoidon edellytykset.

Keskeisenä perusteena Maaningan alueen muuttamiselle tv-1 –merkinnäksi olivat kaavaprosessin aikana tuotetut täydentävät selvitykset, joissa arvioitiin, että vaikutukset eivät muodostu merkittäviksi. Näiden selvitysten perusteella alueen merkintä muutettiin se-3 > tv-1 viranomaisten kuulemista (MRA 13 §) varten.

Kaava-aineistoa täydentävät selvitykset ehdotusvaiheen lausuntoaineistossa:

- Kuusamon Maaningan tuulivoima-alue / Maisema- ja kulttuuriympäristön karttatarkastelu, lisähavainnekuvat 4.9.2017
- Kuusamon Maaningan tuulivoima-alue / Porotalousvaikutuksia koskeva muistio 14.9.2017
- Kuusamon Maaningan tuulivoima-alue / Maastokäynti Riisitunturissa 7.9.2017, EPV Tuulivoima Oy - salassa pidettävä petolintuselvitys (syksy 2017, tätä ei ole kaavoituksen julkisilla nettisivuilla)

Ote kaavaselostuksesta / MRA 13 §:n mukainen viranomaisten lausuntokierros (s. 33-34):

"Kaavaluonnosvaiheessa se-1 merkinnällä osoitettu Kuusamon Maaningan alue on osoitettu tv-1 alueena. Maaningan alue on käynyt läpi YVA-menettelyn, minkä jälkeen on laadittu täydentäviä maisema-, linnusto- ja porotalousvaikutuksia koskevia selvityksiä (ks. maakuntakaavan selvitysaineisto). Täydentävien selvitysten mukaan alueen toteuttamisen vaikutukset maisemaan ja linnustoon eivät muodostu merkittäviksi. Porotalouden osalta on mahdollista toteuttaa sellaisia lieventämistoimenpiteitä, joilla mahdollisesti aiheutuvat haitalliset vaikutukset porotalouden toimintaedellytyksiin voidaan lieventää hyväksyttävälle tasolle."

Kaavaehdotuksessa (MKH 16.10.2017 § 183) ja hyväksytyssä kaavassa (MKH 21.5.2018 § 105 ja MKV 11.6.2018 § 231) tuulivoimaloiden alueena (tv-1)

tv-1
301

TUULIVOIMALOIDEN ALUE

Merkinällä osoitetaan maa-alueita, jotka soveltuvat merkitykseltään seudullisten tuulivoimala-alueiden rakentamiseen. Alueella ei ole voimassa MRL 33 § mukaista rakentamisrajoitusta. Luku merkinnän yhteydessä viittaa kaavaselostuksen alueluetteloon.

Suunnittelumääräykset:

Alueen suunnittelussa on otettava huomioon vaikutukset asutukseen, maisemaan, linnustoon, luontoon ja kulttuuriympäristöön sekä pyrittävä ehkäisemään haitallisia vaikutuksia. Tuulivoimarakentamisen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on varmistettava, ettei asutukselle aiheudu merkittäviä melu- ja välkevaikutuksia ja että valtakunnallisten kulttuuriympäristöjen arvot säilyvät.

Lisäksi tulee ottaa huomioon lentoliikenteestä, liikenneväylistä ja tutkajärjestelmistä johtuvat rajoitteet voimaloiden koolle ja sijoittelulle sekä selvittävä tuulivoimaloiden vaikutukset puolustusvoimien toimintaan. Poronhoitoalueella tulee turvata poronhoidon edellytykset.

Merkinän kokonaisarvioinnissa huomioitiin kaavaprosessin aikana laaditut selvitykset sekä saatu osallispalaute.

Ote kaavaselostuksesta / hyväksyntäkäsittely (s. 36-37):

” Kaavaluonnosvaiheessa selvitysalue/tuulivoimatuotannon suunnittelualue -merkinnällä osoitettu Kuusamon Maaningan alue on osoitettu tv-1 alueena. Maaningan alue on käynyt läpi yva-menettelyn, minkä jälkeen on laadittu täydentäviä maisema-, linnusto- ja porotalousvaikutuksia koskevia selvityksiä (ks. maakuntakaavan selvitysaineisto). Selvitysten perusteella alue on toteuttamiskelpoinen. Vaikutuksia maisemaan, luontoon ja porotalouteen voi olla perusteltua lieventää jatkosuunnittelussa. Käytettävissä olleiden selvitysten perusteella tuulivoima-alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on löydettävissä ratkaisuja, joilla maisemaan, linnustoon ja muuhun luonnonympäristöön sekä poronhoidolle aiheutuvia haittoja voidaan tarvittaessa vähentää.

Alustavassa kaavaehdotuksessa (MRA 13 §:n mukainen kuuleminen) selvitysalue/tuulivoimatuotannon suunnittelualue -merkinnällä osoitettiin seuraavat alueet: Haapavesi Piipsanneva, Haapavesi-Haapajärvi Multakaarronneva, Haapavesi-Oulainen Riskalankangas-Hautakangas, Oulainen Pökkylä ja Oulainen Hietasyrjänpangas. Laadittujen selvitysten perusteella sekä kuntien ja viranomaisten kuulemisen jälkeen parhaiten seudulliseen tuulivoimarakentamiseen soveltuvina alueina näistä osoitetaan (tv-1 merkintä): Haapavesi Piipsanneva, Haapavesi-Oulainen Puutionsaari-Hautakangas sekä Haapavesi Hankilanneva.”

Poronhoitoalueet Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavassa, otteita kaava-asiakirjoista

Poronhoito oli mukana käsiteltävissä teemoissa Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavassa. Tavoitteiden mukaisesti kaavan laatimisessa otettiin huomioon porotalouden toimintaedellytykset muussa maankäytön suunnittelussa. Voimassa olevan maakuntakaavan poronhoitoaluetta koskevaa suunnittelumääräystä tarkennettiin ja poronhoidolle tärkeät alueet esitettiin käynnissä olevan TOKAT-hankkeen paikkatietoaineiston pohjalta selostuksen liitekartalla. TOKAT-hankkeen (2015-2017) yleistavoitteena oli edistää eri elinkeinojen kestäväää toimintaa ja toisiaan tukevaa rinnakkaiseloa huomioimalla porotalous ja sen maankäyttöön liittyvät tarpeet.

3.10. Porotalous

PORONHOITOALUE

Suunnittelumääräykset:

Poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet, kuten erotus- ja ruokintapaikat sekä pyyntiaidat. Valtion maiden käytön osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan kanssa.

PORONHOIDON KANNALTA ERITYISEN TÄRKEÄ KOHDE TAI AITA

Merkinnällä osoitetaan poronhoidon kannalta erityisen tärkeitä kohteita tai aitoja.

Suunnittelumääräys:

Alueen suunnittelussa on turvattava poronhoidolle merkittävien rakenteiden ja alueiden säilyminen.

Paliskuntain yhdistys oli nimettyä kaavan osallisena kaavaprosessin alusta alkaen, ja osallistui kaavan kahteen viranomaisneuvotteluun ja kaikkiin kolmeen kuulemiseen lausunnon antajana suunnitteluprosessin aikana. Maakunnan liitto antoi lausunnoista vastineet, ja muokkasi kaava-asiakirjoja niiden mukaisiksi aina kaavan edetessä seuraavaan vaiheeseen. Lisäksi 3. vaihemaakuntakaavan laatimisen aikana järjestettiin kaksi Poronhoitolain § 53 kaltaista neuvottelua mm. Metsähallituksen, Paliskuntain yhdistyksen ja Pohjois-Pohjanmaan paliskuntien kanssa. Näissä erillisneuvotteluissa käytiin tarkasti läpi kaavakartalle tulevia merkintöjä, merkintöjen selityksiä ja suunnittelumääräyksiä. Valmisteluvaiheen kuulemisen jälkeen pidetyssä neuvottelussa (16.8.2017) todettiin, että keskustelujen pohjalta valmisteluvaiheeseen täydennetty poronhoitoalueen merkintä ja suunnittelumääräys on paliskuntien toimintaa palveleva, eikä siihen tarvitse lisätä viittausta poronhoitolain pykälään (53 §).

Lakisääteisissä 3. vaihemaakuntakaavan kuulemisissa tarkistettiin kaavaselostukseen tulevia poronhoitoa koskevia tekstejä paliskuntien esittämän mukaisiksi (otteet kaavaselostuksesta):

"Poroelinkeinojen harjoittamista ohjaa poronhoitolaki (14.9.1990/848). Porotalouden kannalta olennainen pykälä kuuluu: "Poronhoidon harjoittamisoikeus / Poronhoitoa saadaan tässä laissa säädetyin rajoituksin harjoittaa poronhoitoalueella maan omistus- tai hallintaoikeudesta riippumatta." (PHL 3 §). Poronhoitolaissa määritellään valtion maita koskeva neuvotteluvollisuus (PHL 53 §: Neuvotteluvollisuus / Suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä valtion viranomaisten on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa.). Lain hengen mukaisesti Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan uudistamisen eri vaiheissa paliskuntien kanssa on pidetty useita työneuvotteluita (ensimmäinen vaihemaakuntakaava: 7.8.2013, toinen vaihemaakuntakaava: 17.8.2016, kolmas vaihemaakuntakaava 16.8.2017)"

"Suunnittelu on edennyt siten, että 3. vaihemaakuntakaavaan osoitetaan kohdemerkinnällä Poronhoidon kannalta erityisen tärkeä kohde tai aita poroerotusaitoja valtion sekä paliskuntien omistamilla mailla (Taulukko kohteista, liite 12 a). Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on huomioitava, että poronhoidon kannalta erityisen tärkeille kohteille voi johtaa porojen kuljetusreittejä, joiden turvaaminen on tärkeää erotusaidan säilymiseksi. Poronhoidon kannalta erityisen tärkeitä kohteita osoitetaan kaikkiaan 50, joista 49 on erotusaitoja ja yksi pyyntiaita. Kohteet ovat pääasiallisesti valtion mailla (45) ja loput ovat paliskuntain hallinnassa olevia alueita. Poronhoidon kannalta tärkeät alueet Pohjois-Pohjanmaan paliskunnissa talvella ja kesällä esitetään erillisillä teemakartoilla (Liite 12 b ja 12 c). Tällaisia alueita ovat paliskuntien välisten rajojen lisäksi mm. erotusaidat, kuljetusreitit, kevät- ja kesälaidunalueet, talviruokinta-alueet ja porojen kokoamisalueet."

Maakuntakaavassa noudatettiin varovaisuusperiaatetta tuulivoima-alueiden esittämisessä vaikutusten arvioinnissa ja vuorovaikutuksessa esille tulleiden huomioiden suhteen. Maaningan tuulivoima-alueen vaikutuksia porotalouteen on käsitelty 3. vaihemaakuntakaavan vaikutusten arvioinnissa seuraavasti:

”Kuusamon Maaningan alueen toteuttamisen vaikutuksia porotalouteen on arvioitu Maaningan tuulivoimahankkeen YVA-menettelyssä. YVA-menettelyn tulosten mukaan Maaningan alueella voi olla merkittäviä vaikutuksia porotalouteen, mikäli hanke toteutuu esitetystä laajuudessa. Maakuntakaavassa tuulivoima-alue on jonkin verran pienempi kuin YVA-menettelyssä arvioitu. YVA-selostuksessa (Sito Oy 2016) tuulivoimahankkeen rakenteiden arvioitiin vähentävän koko paliskunnan laidunnettavaa maa-alaa 2,4-2,9 % ja parhaan kesälaitumen pinta-alaa 5,3-6,5 % olettaen että porot välttävät voimaloiden lähiympäristöä ja jäävät laiduntamaan 500 m etäisyydelle voimaloista. Maakuntakaavassa osoitettavan alueen toteutuessa laidunmenetykseksi arvioidaan 1943 ha, joka on noin 4,5 % paliskunnan parhaan kesälaitumen pinta-alasta (laskelmassa on oletettu, että tuulivoima-alueen etelä- ja pohjoisosaan sijoitetaan 54 voimalaa ja voimaloiden ympärille muodostetaan 500 m puskuri).”

”Maaningan alue sijoittuu Tolvan paliskunnan alueelle. Paliskunta on ilmaissut huolensa tuulivoimarakentamisen vaikutuksista paliskunnan toimintaan. Tuulivoima-alue sijoittuu paliskunnan parhaalle kesälaidunalueelle, minkä vuoksi paliskunta on suhtautunut kielteisesti tuulivoima-alueen toteuttamiseen suunnitellussa laajuudessa. Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa voi olla tarpeen edelleen selvittää mahdollisuuksia lieventää porotalouteen kohdistuvia vaikutuksia. Alueella tuulivoimahanketta kehittävä yhtiö (EPV Tuulivoima Oy 2017) on esittänyt selvityksenä hankkeen ja porotalouden yhteensovittamista koskevan muistion, joka sisältyy vaihemaakuntakaavan selvitysaineistoon. Selvityksessä on esitetty muun muassa porotalouteen kohdistuvien vaikutusten seurantaa ja kompensointia.”

Maaningan tuulivoima-aluetta käsiteltiin myös 3. vaihemaakuntakaavan selvityksessä Kohdekuvaukset, vaihemaakuntakaavassa osoitettavat tuulivoima-alueet, maaliskuu 2018:

”Maakuntakaavassa esitetyt tuulivoima-alueet arvioidaan maisemallisesti toteuttamiskelpoisiksi. Useilla osoitettavilla alueilla todettiin laaditussa maisemaselvityksessä olevan merkittävydeltään kohtalaisia tai kohtalaisia-suuria vaikutuksia maisemaan tai rakennettuun kulttuuriympäristöön. Osa maakuntakaavassa osoitettavista alueista on rajattu maisema- ja muiden selvitysten perusteella uudelleen vaikutusten lieventämiseksi. Muiden alueiden osalta vaikutukset on selvitettävä yksityiskohtaisemmin alueiden jatkosuunnittelussa ja tarvittaessa vaikutuksia tulee lieventää tv-1 ja tv-2 alueita koskevien suunnittelumääräysten mukaisesti. Kuusamon Maaningan tuulivoima-alueen toteuttamisella on sen yva-menettelyssä arvioitu olevan merkittäviä maisemallisia vaikutuksia. Maakuntakaavaa varten laaditussa maisemaselvityksessä (Tuulivoimarakentamisen vaikutukset maisemaan ja rakennettuun kulttuuriympäristöön Pohjois- Pohjanmaalla. Selvitys Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavaa varten, Pohjois-Pohjanmaan liitto) vaikutusten on arvioitu olevan merkittävydeltään kohtalaisia-suuria. Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on laadittu maisemallisia vaikutuksia koskeva lisäselvitys (Sito Oy 2017b), jonka mukaan vaikutukset eivät kokonaisuutena arvioiden muodostu merkittäviksi. Maakuntakaavassa osoitettavan alueen kokoa on pienennetty jonkin verran verrattuna yva- menettelyssä tarkasteltuihin vaihtoehtoihin. Maaningan tuulivoima-aluetta koskevat selvitykset ovat maakuntakaavan selvitysaineistona.” (Yhteenveto, s. 119)

”Kuusamon Maaningan alueen toteuttamisen vaikutuksia porotalouteen on arvioitu Maaningan tuulivoimahankkeen yva-menettelyssä. Yva-menettelyn tulosten mukaan Maaningan alueella voi olla merkittäviä vaikutuksia porotalouteen, mikäli hanke toteutuu esitetystä laajuudessa. Tuulivoima-alue sijoittuu Tolvan paliskunnan parhaalle kesälaidunalueelle ja laidunkiertoreitit kulkevat tuulivoima-alueen lävitse. Tuulivoima-alueen pohjoisosa on tärkeä vasomisalue. Alueen toteuttaminen vähentää hyvien laidunmaiden määrää ja voi vaikuttaa porojen laidunkiertoreitteihin ja porotalouden kannattavuus heikentyä.

Paliskunta on ilmaissut huolensa hankkeen vaikutuksista porotalouden harjoittamiseen ja suhtautuu siihen sen vuoksi kielteisesti. EPV Tuulivoima on esittänyt (Porotalous vaikutuksia koskeva muistio, EPV Tuulivoima Oy), että on valmis systemaattisen seurannan perusteella haittojen kompensointiin yksityisoikeudellisella sopimuksella. Tuulivoimayhtiö ja paliskunta ovat keskustelleet kompensatiokeinoista ja haittojen todentamisesta seurannalla. Mahdolliset kompensatiomenetelmät voivat EPV:n esityksen mukaan olla esimerkiksi rakenteiden kustantamista, laidunmenetyksen korvaamista tai poronhoidolle aiheutuvien lisätöiden korvaamista.

Maakuntakaavassa osoitettava tuulivoima-alue on jonkin verran pienempi kuin yva-menettelyssä arvioitu. Yva-selostuksessa tuulivoimahankkeen rakenteiden arvioitiin vähentävän koko paliskunnan laidunnettavaa maa-alaa 2,4-2,9 % ja parhaan kesälaitumen pinta-alaa 5,3-6,5 % olettaen että porot välttävät voimaloiden lähiympäristöä ja jäävät laiduntamaan 500 m etäisyydelle voimaloista. Maakuntakaavassa osoitettavan alueen toteutuessa laidunmenetykseksi arvioidaan 1943 ha, joka on noin 4,5 % paliskunnan parhaan kesälaitumen pinta-alasta (laskelmassa on oletettu, että tuulivoima- alueen etelä- ja pohjoisosaan sijoitetaan 54 voimalaa ja voimaloiden ympärille muodostetaan 500 m puskuri).

Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa voi olla tarpeen edelleen selvittää mahdollisuuksia lieventää porotaloutteen kohdistuvia vaikutuksia.” (Porotalous, s. 124)

VALITUKSEN PERUSTELUT, MUUTA (OSA V, TIIVISTELMÄ)

”Tolvan paliskunta haluaa lyhyesti vielä tuoda esiin muina maakuntakaavan valituksenalaista merkintää vastaan puhuvina yksittäisinä seikkoina ensinnäkin sen, että kaavaprosessin aikana Maaningan tuulivoimala-alueen voimaloiden sijoittelua on jouduttu muuttamaan ja määrää vähentämään alkuperäisestä suunnitellusta yli kuudesta kymmenestä tuulivoimalasta 54:ään asian puutteellisen valmistelun ja saatujen lausuntojen vuoksi (Kuusamon Maaningan tuulivoima-alue / Maisema- ja kulttuuriympäristön karttatarkastelu, lisähavainnekuvat, Sito Oy 4.9.2017). Nämä perusteet, joilla tuulivoimaloiden sijoittelua ja määrää on muokattu vähemmän haittaa aiheuttaviksi pätevät myös jäljellä olevien tuulivoimaloiden osalta, mitä ei ole kaavaprosessissa tai hallinto-oikeuden ratkaisussa riittävästi huomioitu.”

”Toisekseen valituksenalaisen maakuntakaavan suunnittelumääräyksessä on asetettu poronhoitoa koskeva neuvotteluvollisuus ainoastaan valtion maiden osalta.”

”Poronhoitolain 3 §:n mukaisesti vapaa laidunoikeus ulottuu kuitenkin valtion maita laajemmalle eli koko poronhoitoalueelle. Tästä huolimatta neuvotteluvollisuus on määrätty koskemaan ainoastaan valtion maita eikä esimerkiksi niitä yhteismetsän hallinnoimia ja hanketoimijalle vuokrattavia maita, joille Maaningan tuulivoimahanke osittain sijoittuu. Tolvan paliskunta katsoo, että kaavamerkintä on myös tältä osin ristiriidassa poronhoitolain kanssa ja on siten lainvastainen. Maakuntavaltuuston ja Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden valituksenalaiset päätökset on siten lainvastaisina kumottava.”

POHJOIS-POHJANMAAN LIITON LAUSUNTO, OSA V

Suunnitelmien tarkentuminen yksityiskohtaisemmassa maankäytön suunnittelussa on esimerkki hierarkkisen alueidenkäytön suunnittelujärjestelmän toiminnasta: Mitä lähemmäksi hanketasoa päästään, sitä tarkempaa vaikutusten arvioinnin voidaan olettaa olevan.

YVA-menettelyssä tutkitaan ja vertaillaan erilaisia vaihtoehtoja hankkeen toteuttamiseksi. Tutkimalla vaihtoehtoisia toteutustapoja saadaan selville mahdolliset erot vaihtoehtojen ympäristövaikutuksissa. YVA-menettelyn edetessä tuulivoimaloiden sijoituspaikat voivat muuttua ja voimaloiden lukumäärä usein vähenee tunnistettujen haitallisten vaikutusten välttämiseksi ja lieventämiseksi. Tuulivoimaloiden sijoittelun tarkistaminen edelleen yksityiskohtaisemman kaavoitusprosessin edetessä on kaavan vaikutusten arvioinnissa havaittujen vaikutusten lieventämistä.

Neuvotteluvollisuudesta säädetään suoraan poronhoitolaissa: *PHL 53 § Neuvotteluvollisuus, Suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä valtion viranomaisten on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa.* Poronhoitoa koskevan maakuntakaavan suunnittelumääräyksen sanamuoto on sovittu yhdessä Paliskuntain yhdistyksen ja alueen paliskuntien kanssa 3. vaihemaakuntakaavan prosessin aikaisissa neuvotteluissa. Paliskunnat eivät myöskään antaneet muistutusta kyseisen kaavamerkinnän suunnittelumääräykseen kaavaehdotuksen ollessa nähtävillä.

Tuulivoiman osalta on Pohjois-Suomen hallinto-oikeudesta ennakkopäätös (Piiparinmäki 27.12.2017, 17/0319/1) siitä, että maakuntakaavan lainvoimattomuus ei ole este kunnan laatiman yleiskaavan hyväksymiselle, koska valituskäsittely kohdistuu kaavatason mukaisiin sisältövaatimuksiin. Niiden tuulivoima-alueiden osalta, joihin kohdistuu valituksia, 3. vaihemaakuntakaava ei saa lainvoimaa ennen kuin oikeusprosessi on saatu päätökseen, vaikka 3. vaihemaakuntakaava on määrätty oikeusvaikutteisena voimaan (MKV 11.6.2018 § 232). Maaningan tuulivoimapuiston osaltakin ollaan tilanteessa, että oikeusasteissa on samanaikaisesti käsitellyssä samaa tuulivoima-aluetta koskevia valituksia eri kaavatasoilla. Maaningan tuulivoima osayleiskaava on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 18.3.2019 § 4. Kaavasta on valitettu hallinto-oikeuteen. Valituksen käsittely on kesken.

VALITUKSEN PERUSTELUT, OIKEUDENKÄYNTIKULUISTA (OSA VI)

”Tolvan paliskunnan vaatimusten tullessa hyväksytyksi on Pohjois-Pohjanmaan maakuntaliitto velvollinen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 95 §:n nojalla korvaamaan paliskunnan oikeudenkäyntikulut, sillä asiassa annettu ratkaisu huomioon ottaen on kohtuutonta, että paliskunta joutuisi itse vastaamaan asiassa syntyneistä oikeudenkäyntikuluistaan.

Kohtuuttomuutta arvioitaessa on huomioitava se, että oikeudenkäynti on aiheutunut Pohjois-Pohjanmaan maakuntaliiton edellä esiintuoduista lainvastaisesta toiminnasta ja että asia on ollut erityisen merkityksellinen Tolvan paliskunnan kannalta. Vastaavasti maakuntaliitto on hallinnollisena toimijana huomattavasti vahvemmassa taloudellisessa asemassa kuin paliskunta.”

POHJOIS-POHJANMAAN LIITON LAUSUNTO, OSA VI

Pohjois-Pohjanmaan liitto katsoo, ettei Tolvan paliskunnan vaatimuksille oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta ole perusteita. Hallintoprosessissa Pohjois-Pohjanmaan liitto ei ole maankäyttö- ja rakennuslain määrittelemänä maakuntakaavan laatijana virallisesti oikeudenkäynnin osapuoli.

VALITUKSEN PERUSTELUT, YHTEENVETO (OSA VII)

”Kaikkeen edellä tässä valituksessa esitettyyn viitaten maakuntavaltuuston päätös 3. vaihemaakuntakaavan hyväksymisestä Maaningan tuulivoima-alueen (tv 1 367) osalta on poronhoitolain ja maankäyttö- ja rakennuslain vastainen. Kaavamerkintä aiheuttaa Tolvan paliskunnalle kohtuutonta haittaa lakkauttamalla alueella harjoitettavan poroelinkeinon. Maakuntakaavan selvitykset eivät myöskään ole olleet riittäviä tuulivoimahankeen poronhoidolle aiheuttavien vaatimusten jäätyä selvittämättä eikä kaavamerkinnällä myöskään edistetä valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita.

Maakuntavaltuuston ja Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden valituksenalaiset päätökset on siten lainvastaisina kumottava.”

Pohjois-Pohjanmaan liiton lausunnon yhteenveto

Pohjois-Pohjanmaan liitto katsoo edellä esitettyin perusteluin, ettei Tolvan paliskunnan vaatimuksille päätösten hylkäämisestä ja oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta ole perusteita.

Lisäinformaatio 31.12.2020 KHO:lle Tolvan paliskunnalta (VA maisema-alueet)

Tolvan paliskunta 28.12.2020 / Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden täydennysinventointi (ote)

”Tarkemmat huomiot ehdotuksesta

Yksi ehdotuksen uusista maisema-alueista on Kitkajärvien ja Riisitunturin maisemat, jotka sijoittuvat Tolvan paliskunnan tärkeimmälle toiminta-alueelle Kuusamon ja Posion kuntien alueella. Ehdotukseen sisältyy myös aiemmin maakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi määritelty Vasaraperän kylä. Tolvan paliskunnan näkemyksen mukaan alue on erittäin hyvä lisä valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin. Rajaus voisi olla myös laajempi käsittäen Riisitunturin ja Maaninkavaaran välisen vaarajonon, Rintajärven ympäristöineen ja Ylä-Kitkajoen. Alue on kaunista, erämaista, luontaiselinkeinojen ja eränkävynnin perinnemaisemaa ja siellä toimivalle Tolvan paliskunnalle poronhoidollisesti kriittisen tärkeä. Aluetta ja sen arvoja uhkaa erittäin laaja Maaningan tuulipuistohanke, johon sisältyisi myös voimalinjat kahteen eri suuntaan. Tuulipuisto sijoittuisi keskelle tätä ehdolla olevaa maisema-aluetta ja toinen voimajohdoista kulkisi suoraan Kitkajärvien yli. Tolvan paliskunta vastustaa tätä hankekokonaisuutta sen poronhoidolle aiheuttaman todennäköisen, erittäin merkittävän haitan vuoksi. Maisema muuttuisi tällä esitetyllä alueella teollisen maankäytön maisemaksi.

Kaikkien päivityksessä ehdotettujen alueiden maisemassa näkyy kauniiden ja yhtenäisten luonnonmaisemien ohella alkutuotannon elinkeinojen ylläpitämiä, hoidettuja, avoimia perinnekuulttuurimaisemia, joihin poronhoidon harjoittamisella on enenevässä määrin merkittävä vaikutus. Tolvan paliskunta pitää uusia ehdotuksia hyvinä ja kannattaa niiden merkitsemistä merkittävien maisema-alueiden joukkoon”

Pohjois-Pohjanmaan liiton lausunto valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden täydennysinventoinnin kuulemiseen

(lausuntoteksti seuraavalla sivulla)

Pohjois-Pohjanmaan liitto

Lausunto

29.12.2020

361/00.07.03 2020

Asia: VN/6158/2020

**Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi,
täydentävä kuuleminen**

UUSI (D) Kitkajärvien ja Riisitunturin maisema; Lappi, Pohjois-Pohjanmaa; Kuusamo, Posio

Alueen rajausta koskevat huomiot

Kuten Pohjois-Pohjanmaan liitto lausunnossaan 14.3.2016 totesi, maisema-alueiden rajauksia on vaikea hahmottaa kuulemisaineistossa esitettyjen karttojen avulla, koska kartoilla ei näy maiseman ominaispiirteitä kuvaavia ja rajausten perusteena olevia karttamerkintöjä kuten korkeuskäyriä.

Tästä huolimatta voidaan todeta, että Pohjois-Pohjanmaan puolella ehdotetun alueen rajausta eroaa joiltakin osin 2. vaihemaakuntakaavan maakunnallisesti arvokkaan "Kitkan järvimaisemat" - maisema-alueen rajauksesta. Ehdotettu alue on maakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta pääosin suppeampi Ala-Kitkan rannalla sekä Naatikkavaaran ja Kouvervaaran kohdalla, mutta laajempi Säynjävaaran kohdalla. Vaarojen kohdalla ehdotettu rajausta kulkee lakialueiden kautta, mikä on perusteltua maisemakuvan kannalta.

Muut aluetta koskevat huomiot

On myönteistä, että valtakunnallisessa päivitysinventoinnissa "Kitkan järvimaisemat" on tunnistettu maakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta merkittävämmäksi. Toisaalta valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen liittyvät nykyiset ja tulevassa MRL:n muutoksessa määrittävät oikeusvaikutukset huolestuttavat kuntia ja muita toimijoita.

Pohjois-Pohjanmaan liitto totesi 14.3.2016, että maisema-aluestatuksen vaikutusten avaaminen konkreettisella tasolla hälventää kuntien esittämiä epäluuloja valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita kohtaan. Ympäristöministeriön täydentävän kuulemisen taustamuistiossa 23.11.2020 valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden oikeusvaikutuksia ja huomioon ottamista onkin käyty läpi. Pohjois-Pohjanmaan liitto on osaltaan pyrkinyt avaamaan vaikutuksia vuonna 2016 julkaistussa oppaassa Arki arvokkaalla maisema-alueella <https://pohjois-pohjanmaa.fi/wp-content/uploads/2020/08/4581.pdf>.

Kuusamon kaupunki lausunnossaan 16.12.2020 vastusti Kitkajärven ja Riisitunturin alueen liittämistä osaksi valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita, koska Kitkajärven ja Riisitunturin alueen lisääminen valtakunnallisesti merkittäväksi maisema-alueeksi aiheuttaisi haittaa Maaninkavaaran tuulivoimapuiston ja muiden mahdollisten tuulivoimahankkeiden toteutumiselle. Kaupunki totesi, että tuulivoimalahanke on kaupungille erittäin merkittävä matkailun, sähkönsiirron ja energiaomavaraisuuden näkökulmasta, sekä hiilineutraalisuuden saavuttamisen kannalta. Kaupunki muistutti, että Maaninkavaaran alue on todennäköisesti Kuusamossa ainoa, jolle voidaan toteuttaa seudullisesti merkittävä tuulivoimapuisto ilman, että siitä aiheutuu merkittävää haittaa naapureille tai puolustusvoimien toiminnalle.

Kaupunki on strategisessa yleiskaavassaan osoittanut Kitkajärven alueen maakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi merkinnällä (ma-2). Lisäksi Kitkajärven alue on osoitettu maakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi 2. vaihemaakuntakaavassa. Kaupunki katsoi, että maisemalliset arvot on huomioitu riittävällä tasolla. Pohjois-Pohjanmaan liitto tukee tätä näkemystä.

Pohjois-Pohjanmaan liitto on antanut lausuntonsa ministeriön täydentävään kuulemiseen 29.12.2020

Maankäyttö- ja rakennuslain mukainen kaavoitusprosessi ja palautteen huomioon ottaminen 3. vaihemaakuntakaavassa, maakuntakaavoituksen eteneminen (MRL 8 Luku / 62 § - 67 §)

Maakunnan suunnittelusta säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 4 luvussa (MRL 25 § - 34 §). Maakunnan liitto vastaa maakuntakaavan laatimisesta (26 §) ja maakuntakaavan hyväksyy maakunnan liiton ylin päättävä toimielin, maakuntavaltuusto (MRL 31 §). Pohjois-Pohjanmaan liiton hallintosäännön 123 §:n mukaan maakuntakaavoitusta eli ohjaa maakuntahallitus, joka päättää kaavan valmisteluvaiheen toimista eli vireillepanosta sekä laadinnan yhteydessä saatuihin lausuntoihin, mielipiteisiin ja muistutuksiin annettavista vastineista.

Kaavoitusmenettelystä ja vuorovaikutuksesta säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 8 luvussa (MRL 62 § - 67 §). Sääntely on lähtökohtaisesti tyhjentävää, ja kaavamenettely palvelee samalla asianosaisten kuulemisen tarpeita, jolloin hallintolaki ei tule täydentävästi sovellettavaksi. Hallintoprosessissa Pohjois-Pohjanmaan liitto ei ole MRL:n määrittelemänä maakuntakaavan laatijana virallisesti oikeudenkäynnin osapuoli.

Tällä sääntelyllä ei kuitenkaan rajoiteta maakuntavaltuuston toimivaltaa päättää kaavan sisällöstä lain rajoissa eikä sidota hyväksyttävän kaavan sisältöä osallistumisen ja kuulemisen yhteydessä esitettyihin mielipiteisiin ja kannanottoihin. Lain edellyttämän, virallisen kaavaprosessin lisäksi maakuntavaltuustolle on annettu kaksi ajankohtaiskatsausta kaavaprosessin etenemisvaiheesta, kesä- ja joulukuussa 2017. Nämä tilannekatsaukset eivät ole osa lakisääteistä, vuorovaikutteista kaavaprosessia, joka on määritelty maankäyttö- ja rakennuslain 8 luvussa. Maakuntavaltuuston toiminnassa tai päätöksenteossa ei ole tapahtunut menettelyvirhettä.

Maankäyttö- ja rakennuslain 6 §:n 1 momentin mukaan kaavaa valmisteltaessa on oltava vuorovaikutuksessa niiden henkilöiden ja yhteisöjen kanssa, joiden oloihin tai etuihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa, siten kuin jäljempänä mainitussa laissa säädetään. Laissa ei ole tarkempia säännöksiä siitä millä tavoin kuulemispalautteeseen annettava vastine tulee laatia. Sillä, että annettuja muistutuksia on vastineraporttia varten tiivistetty tai että vastineessa ei ole vastattu kaikkiin palautteissa tai vastineissa esiin tuotuihin seikkoihin ei ole merkitystä vuorovaikutusmahdollisuuksien toteutumiseen. Kaavoitusmenettely ei ole lainvastainen, eikä oikeudenkäynnin prosessinedellytys täyty yksinomaan sillä perusteella, että osallinen on kokenut saaneensa epätasa-arvoista kohtelua.

Maakuntavaltuuston hyväksymää lainmukaista kaavaa ei voida kumota sillä perusteella, että valittajien käsityksen mukaan alueelle olisi ollut tarkoituksenmukaisempaa laatia toisenlainen kaava, sillä kunnallisvalitusta ei voi tehdä ns. tarkoituksenmukaisuusperusteella (kuntalaki 135). Maankäyttö- ja rakennuslain 5 § on tavoitesäännös, johon ei voi menestyksellisesti vedota kaavapäätöksen kumoamiseksi. Hallinto-oikeus voi tutkia valituksesta ainoastaan kaavan lainmukaisuutta koskevat valitusperusteet.

Seuraavalla sivulla on kuvattu Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan hallinnollinen käsittely maakunnan liitossa.

Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan hallinnollinen käsittely on toteuttanut maankäyttö- ja rakennuslakia (MRL) sekä maankäyttö- ja rakennusasetusta (MRA) alla kuvatun mukaisesti:

- Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan vireille tulosta ilmoitettiin MRL 63 §:n mukaisesti 26.1.2016.
- Osallistumis- ja arviointisuunnitelma oli nähtävillä MRL 63 §:n ja MRA 30 §:n mukaisesti 26.1.2016-26.2.2016, aineisto käsiteltiin maakuntahallituksessa 18.1.2016 (§ 5).
- Ensimmäinen, kaavoituksen aloitusvaiheen viranomaisneuvottelu järjestettiin 30.5.2016 (MRL 66 § ja MRA 11 §).
- 17.8.2016 P-P maakuntakaavan uudistamista koskeva poronhoitolain 53 § mukainen neuvottelu
- Osallistumis- ja arviointisuunnitelman palaute käsiteltiin maakuntahallituksessa 13.6.2017 (§ 107).
- Kaavaluonnos oli nähtävillä MRL 62 §:n ja MRA 30 §:n mukaisesti 10.4.2017-12.5.2017, aineisto käsiteltiin maakuntahallituksessa 20.3.2017 (§ 56).
- 16.8.2017 P-P maakuntakaavan uudistamista koskeva poronhoitolain 53 § mukainen neuvottelu
- Valmisteluvaiheen palaute, mielipiteet ja lausunnot käsiteltiin ja niihin laaditut vastineet hyväksyttiin maakuntahallituksessa 11.9.2017 (§ 159). Vastineet toimitettiin tiedoksi sitä pyytäneille ja kaavoituksen nettisivuille.
- Kaavaehdotuksen lausuntokierros järjestettiin MRA 13 §:n mukaisesti 25.10.-24.11.2017, maakuntahallitus käsitteli lausuntoaineiston 16.10.2017 (§ 183).
- Ehdotusaineiston lausuntokierroksen palaute käsiteltiin maakuntahallituksessa 22.1.2018 (§ 5).
- Toinen, ehdotusvaiheen nähtävillä oloa edeltävä viranomaisneuvottelu pidettiin 12.2.2018 (MRL 66 § ja MRA 11 §).
- Edotuksen julkinen kuuleminen pidettiin MRL 65 §:n ja MRA 12 §:n mukaisesti 28.3.-27.4.2018, nähtäville asetettu aineisto hyväksyttiin maakuntahallituksessa 19.3.2018 (§ 51).
- Ehdotusvaiheen palaute käsiteltiin ja muistutuksiin laaditut vastineet hyväksyttiin sekä 3. vaihemaakuntakaava päätettiin esittää maakuntavaltuuston hyväksyttäväksi maakuntahallituksessa 21.5.2018 (§ 105). Vastineet toimitettiin tiedoksi muistuttajille. Saaduista lausunnoista ja muistutuksista tehty yhteenveto vastineineen on nettisivuilla.
- Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaava hyväksyttiin maakuntavaltuustossa 11.6.2018 (§ 5). Tarkastettu pöytäkirja julkaistiin 21.6.2018, ja sähköpostitiedote aineistolinkkeineen toimitettiin kirjaamoihin ja muille asianosaisille 25.6.2018.
- Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden lausuntopyyntö ja valitukset hyväksymispäätöksestä ja saapuivat Pohjois-Pohjanmaan liiton kirjaamoon 14.8.2018.
- Maakuntahallitus käsitteli liiton viraston valmisteleman lausunnon valituksista 5.11.2018 (§ 231) ja määräsi 3. vaihemaakuntakaavan maankäyttö- ja rakennuslain 201 §:n nojalla tulemaan voimaan ennen kuin sen hyväksymispäätös on saanut lainvoiman (§232).
- Pohjois-Suomen hallinto-oikeus hylkäsi välipäätöksellään 26.3.2019 täytäntöönpanon kieltämistä koskevat vaatimukset ja antoi 29.4.2020 päätöksen (20/0240/1), joka hylkäsi hyväksymispäätöksestä tehdyt valitukset.
- Korkein hallinto-oikeus antoi 21.12.2020 hylkävän päätöksen Isoneva II Oy:n valituslupahakemuksesta ja välipäätöksen Tolvan paliskunnan valituslupahakemuksen käsittelyn jatkamisesta (H103/2020).
- Korkeimman hallinto-oikeuden 7.1.2021 lausuntopyyntö liitteineen (20631/03.04.04.04.16/2020) saapui Pohjois-Pohjanmaan liiton kirjaamoon 12.1.2021.
- Maakuntahallitus käsittelee liiton viraston valmisteleman lausunnon jatkovalituksesta 15.2.2021.
- Korkeimman hallinto-oikeuden päätös...